

РІШЕННЯ
Всеукраїнського круглого столу
«Моніторинг та охорона земель: напрями відродження»
(м. Київ, 4 жовтня 2017 р.)

Всеукраїнський круглий стіл «**Моніторинг та охорона земель: напрями відродження**», який відбувся 4 жовтня 2017 р. в Національній академії аграрних наук України, засвідчив виняткову важливість удосконалення державного регулювання у сфері використання ґрунтових ресурсів нашої країни для забезпечення зростання її економічного потенціалу, підтримання оптимального стану довкілля, розвитку українського села. На завершальному етапі реформування земельних відносин в Україні охорона ґрунтів має стати загальнонаціональною задачею, щоб унеможливити погіршення родючості на жодній земельній ділянці, тим самим забезпечивши життєві потреби наступних поколінь.

Конституцією України, виходячи з незамінності землі як природного ресурсу, визнано її основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави. Поряд з цим, використання земельних ресурсів не повною мірою відповідає вимогам раціонального природокористування, що є наслідком протиріччя загальнодержавних інтересів збереження якості ґрунтів країни та приватних інтересів отримання швидкого прибутку від сільськогосподарської діяльності. Багато землекористувачів не дотримуються науково обґрунтованих сівозмін та ґрунтозахисних технологій під час вирощування сільськогосподарських культур, не мають необхідної кількості органічних та мінеральних добрив, що спричиняє виснаження земель, зниження родючості ґрунтів, їхню деградацію. На жаль, застарілість інформації про стан ґрунтового покриву перешкоджає ефективному сільськогосподарському використанню земель та унеможлиблює їхню охорону від деградації. Через відомчу розпорошеність моніторингових спостережень, ця інформація неузгоджена, малодоступна та обмежена. Україні ж потрібна така система моніторингу земель, що забезпечить належний та надійний контроль за їх станом.

Рішенням Ради Національної безпеки та оборони України від 25 квітня 2013 р. "Про комплекс заходів щодо вдосконалення проведення моніторингу навколишнього природного середовища та державного регулювання у сфері поводження з відходами в Україні" було відзначено фактичну відсутність в Україні дієвої державної системи моніторингу довкілля та передбачено необхідність її реформування. У зв'язку з цим, Національною академією аграрних наук України розроблено Концепцію організації та функціонування моніторингу ґрунтів в Україні з урахуванням європейського досвіду, а також необхідну для цього нормативно-методичну базу. Настав час об'єднати усі джерела інформації та моніторингу ґрунтів до єдиної Національної ґрунтово-інформаційної системи, як це вже зроблено в провідних країнах світу.

Відновлення в Україні загальнонаціональної системи спостережень за використанням земель сільськогосподарського призначення та впровадження дієвих механізмів їх охорони в ринкових умовах господарювання потребує відповідного законодавчого, організаційного та технічного забезпечення, посиленої освітянської та наукової діяльності. Для досягнення цієї мети, учасники Всеукраїнського круглого столу наголошують на необхідності таких першочергових заходів:

1. Верховній Раді України рекомендується надати всебічну підтримку проекту Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення механізмів збереження ґрунтів та економічного стимулювання відтворення їх родючості", підготовленого відповідно до Національного плану дій щодо боротьби з деградацією та опустелюванням, для створення законодавчої основи правового врегулювання діяльності у галузі охорони земель, збереження ґрунтів та відтворення їх родючості.

2. Мінагрополітики України рекомендується вжити заходів для скорішого прийняття Постанови Кабінету Міністрів України «Про нормативи якісного стану ґрунтів», розробленого відповідно до Національного плану дій щодо боротьби з деградацією та опустелюванням, для оцінювання змін якості та родючості ґрунтів у процесі їх господарського використання з метою запобігання деградації земель.

3. Для забезпечення органів державного управління, суб'єктів господарювання та громадськості об'єктивною, постійно поновлюваною інформацією про стан ґрунтів, їх ресурсні можливості, структуру ґрунтового покриву та її зміни у часі, профільним міністерствам (Мінагрополітики України, Мінприроди України) необхідно провести реформування системи моніторингу земель відповідно до міжнародних стандартів та кращої європейської практики. Технічну роботу з узагальнення, збереження інформації про стан ґрунтів рекомендовано покласти на Національний ґрунтово-інформаційний центр України.

4. Постановою Кабінету Міністрів України від 7 червня 2017 р. № 413 затверджено «Стратегію удосконалення механізму управління в сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності та розпорядження ними». У зв'язку з тим, що 84,3 % ріллі в Україні знаходиться у приватній власності, для забезпечення виконання державою своїх конституційних обов'язків особливої охорони усіх земельних ресурсів країни потрібна єдина Національна програма охорони ґрунтів України, яка поширюватиметься на землі усіх форм власності. Складовими Національної програми охорони ґрунтів України мають бути Регіональні програми охорони ґрунтів і відтворення їх родючості, які повинні розроблятися обласними філіями ДУ «Держґрунтохорона» за участі наукових установ НААН та ВНЗ аграрного профілю, та затверджуватися органами місцевого самоврядування. Це забезпечить ефективне цільове використання передбачених чинним законодавством коштів на охорону земель, розподілених відповідно до територіальної організації влади в Україні.

5. Для забезпечення дотримання виконання вимог чинного законодавства щодо охорони ґрунтових ресурсів потрібно налагодити ефективний державний і громадський контроль за дотриманням ґрунтоохоронних норм при здійсненні господарської діяльності. З досвіду країн з розвинутим аграрним сектором економіки, для цього доцільно розробити Правила та нормативи (технічний регламент, кодекс ustalеної практики) екологічно безпечного землекористування, у тому числі зрошення, осушення, застосування агрохімікатів і пестицидів, балансу поживних речовин та органічної речовини тощо, дотримання яких забезпечить відтворення родючості ґрунтів та збереження їхньої якості.

6. У зв'язку із винятково важливими економічними та екологічними функціями ґрунтів та потребою суспільства у висококваліфікованих фахівцях у цій сфері, необхідне розширення обсягів викладання ґрунтознавства у вищій та середній школі, а спеціальність «Ґрунтознавство» рекомендовано включити до чинного Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти в Україні,.